

██████████, a ██████████, ██████████ (ďalej len „navrhovatelia“), na začatie konania pre porušenie základných práv a slobôd rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky (ďalej len „prezident“) zo dňa 24. 8. 1999 č. KP 173/1999.

V odôvodnení podnetu navrhovatelia uviedli, že petičný výbor pri formulovaní otázok petície rešpektoval „známe stanovisko Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 42/95“ a „nedopustil sa tzv. negatívneho vymedzenia predmetu referenda“ a že otázky „sú inými dôležitými otázkami verejného záujmu“. Otázky boli zostavené nasledovne:

1. Ste za to, aby sa vo verejnej správe konalo iba v slovenskom jazyku, tak ako to bolo do 1. 6. 1999?
2. Súhlasíte s tým, aby štátne podniky: Slovenský plynárenský priemysel, š. p., Západoslovenské energetické závody, š. p., Stredoslovenské energetické závody, š. p., Východoslovenské energetické závody, š. p., Slovenská pošta, Železnice Slovenskej republiky, Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Štátne lesy, š. p., Transpetrol, a. s., Slovenské elektrárne, a. s., Slovenské telekomunikácie, a. s., banky a peňažné ústavy: Všeobecná úverová banka, Banka Slovakia, Investičná a rozvojová banka, Slovenská sporiteľňa a Slovenská poisťovňa zostali vo vlastníctve štátu, a teda boli z privatizácie vylúčené?

S uvedenými otázkami svoj súhlas podľa navrhovateľov vyjadrilo, a preto petíciu podpísalo 381 529 občanov. Petičný výbor predložil tieto petičné žiadosti prezidentovi dňa 28. 7. 1999. Prezident však rozhodnutím z 24. 8. 1999 č. KP 173/1999 odmietol vypísať referendum na základe predložených petičných žiadostí a toto rozhodnutie doručil petičnému výboru až po tom, ako s ním oboznámil predsedov parlamentných politických strán.

Navrhovatelia namietajú, že rozhodnutie prezidenta zo dňa 24. 8. 1999 č. KP 173/1999 nebolo petičnému výboru riadne a včas doručené, chýba odôvodnenie rozhodnutia a „rozhodnutie postupom, ktorý vykonal prezident SR a ktoré namietame ako nesprávne a neprávne, urobilo zo žiadosti o vypísanie referenda politické rozhodnutie s politickými záujmami, a nie otázku verejného záujmu“.

Podľa navrhovateľov je „prezident oprávnený v súlade s čl. 95 Ústavy SR len preskúmať, či a) o referendum požiadalo 350 000 občanov SR,

b) uznesenie NR SR je právoplatné.

Iné oprávnenia Ústava SR vo vzťahu k prezidentovi SR v prípadoch, keď občania SR alebo NR SR požiadajú o vypísanie referenda, nedáva. Z Ústavy SR nevyplýva, že by mal prezident SR oprávnenie skúmať obsah petície a ústavnosť otázok navrhovaných do referenda“.

Po rozsiahlom odôvodnení podnetu jeho navrhovateľa dospeli k záveru, že prezident porušil základné právo a slobodu petičného výboru, a preto navrhujú, aby bol podnet prijatý „na prednostné konanie v zmysle § 26 zák. č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov“ a aby po vykonaní dokazovania bol vynesенý tento nálezh:

„Rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky č. KP 173/1993 (zrejme č. KP 173/1999) zo dňa 24. 8. 1999 o odmietnutí vyhlásiť referendum na základe petície, ktorá mu bola doručená dňa 28. 7. 1999, porušil prezident Slovenskej republiky základné právo a slobodu petičného výboru podľa čl. 30 ods. 1 v spojení s čl. 93 ods. 2 a v spojení s čl. 95 Ústavy Slovenskej republiky, keď konal nad rámec svojej právomoci, ktorú mu dáva čl. 102 ods. 1 písm. m) Ústavy SR, pričom neaplikoval právny inštitút vyhlásenia referenda, ale aplikoval právny inštitút, ktorý slovenský právny poriadok nepozná – odmietnutie vyhlásenia referenda.

Rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky č. KP 173/1993 (zrejme č. KP 173/1999) zo dňa 24. 8. 1999 o odmietnutí vyhlásiť referendum na základe petície, ktorá mu bola doručená dňa 28. 7. 1999, porušil prezident Slovenskej republiky základné právo a slobodu petičného výboru podľa čl. 27 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, keď konal nad rámec svojej ústavnej právomoci a rozhodnutie o odmietnutí vyhlásenia referenda č. KP 173/1999 oznámil najskôr predsedom parlamentných politických strán a až následne petičnému výboru a najmä, že vôbec ešte niekomu inému okrem petičného výboru svoje rozhodnutie oznámil.

Rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky č. KP 173/1993 (zrejme č. KP 173/1999) zo dňa 24. 8. 1999 o odmietnutí vyhlásiť referendum na základe petície, ktorá mu bola doručená dňa 28. 7. 1999, porušil prezident Slovenskej republiky

základné právo a slobodu petičného výboru podľa čl. 27 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky tým, že vyhotovil a zaslal petičnému výboru neúplné rozhodnutie o odmietnutí vyhlásenia referenda, čím petíciu nevybavil riadne a včas.

Kancelária prezidenta Slovenskej republiky je povinná nahradiť podnecovateľovi preukázané trovy konania v lehote do 3 dní od vynesenia tohto nálezu.“

II.

Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti je podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) oprávnený konať o podnetoch, ktorými fyzické alebo právnické osoby namietajú porušenie svojich práv.

Na ústavný súd sa obrátil „petičný výbor“, ktorý nie je subjektom s aktívnou procesnou legitimáciou pre konanie pred ústavným súdom. Túto však majú individuálne jeho členovia, a pretože podnet vlastnoručne podpísali fyzické osoby – všetci členovia petičného výboru, ústavný súd pri svojom rozhodovaní o predloženej podnete zaujal stanovisko vo vzťahu k možnému porušeniu základných práv a slobôd členov petičného výboru (mutatis mutandis, III. ÚS 17/00).

Pri predbežnom prerokovaní každého podnetu ústavný súd skúma jeho zákonom predpísané náležitosti ustanovené v § 20 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a tiež, či neexistujú dôvody na jeho odmietnutie podľa jeho § 25 ods. 2.

Jedným z dôvodov odmietnutia podnetu je aj jeho zjavná neopodstatnenosť, ktorú možno vysloviť v prípade, ak ústavný súd nezistí priamu príčinnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou,

porušenie ktorých namietal navrhovateľ (mutatis mutandis, I. ÚS 87/97, I. ÚS 93/97 a II. ÚS 32/00).

Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní podnetu preto skúmal, či existuje priama príčinná súvislosť medzi označeným rozhodnutím orgánu štátu, teda rozhodnutím prezidenta zo dňa 24. 8. 1999 č. KP 173/1999, a porušením základného práva a slobody navrhovateľov podľa čl. 30 ods. 1 v spojení s čl. 93 ods. 2 a čl. 95 ústavy.

Účelom referenda je zabezpečiť občanom štátu – ako nositeľom primárnej (originálnej) moci, aby bezprostredne spolupôsobili pri tvorbe štátnej vôle. V demokratickom parlamentnom systéme, tak ako je zakotvený aj v ústave, však občania sami uznávajú, že ich originálna moc je obmedzená ústavou, ktorú prijal ústavodarný orgán, ktorému občania delegovali svoju moc. Ak ústava na jednej strane priznáva občanom právo rozhodovať o niektorých zásadných otázkach týkajúcich sa verejného záujmu priamo v referende (čl. 93 ods. 2), na druhej strane toto ich právo zároveň obmedzuje tak, že vyslovuje zákaz, aby niektoré otázky, tak ako napr. otázky základných práv a slobôd, boli predmetom referenda (čl. 93 ods. 3), resp. zakazuje referendum o tej istej veci opakovať do uplynutia troch rokov od jeho vykonania (čl. 99 ods. 2). Teda základné právo občanov na výkon štátnej moci formou referenda nie je absolútnej povahy, vzniká a realizuje sa iba v rámci podmienok ustanovených ústavou (mutatis mutandis, I. ÚS 22/00).

Z ústavy, konkrétne z jej čl. 95 vyplýva, že vyhláseniu referenda prezidentom predchádza konanie a rozhodovanie prezidenta o vyhlásení referenda. Ak prezident republiky zistí, že nebola splnená niektorá z predpísaných ústavných a zákonných podmienok na vyhlásenie referenda, nie je oprávnený petíciou iniciované referendum vyhlásiť. Takéto jeho konanie nemožno hodnotiť ako porušenie petičného práva občana. Vyvolať právne účinky vyplývajúce z požiadaviek uvedených v petícii môže iba taká petícia, ktorá je plne v súlade s ústavou a zákonom o petičnom práve.

Právomoc prezidenta podľa čl. 95 ústavy nezakladá subjektívne právo signatára petície na vyhlásenie referenda. Obsah čl. 95 ústavy nemožno považovať za materiálnu ústavnú normu, ktorá upravuje základné právo občana. Je to norma procesná, ktorá určuje procesné podmienky na konanie prezidenta spočívajúce vo vyhlásení referenda. Z toho vyplýva, že medzi rozhodnutím prezidenta o odmietnutí vyhlásiť referendum a navrhovateľmi označeným porušením ich základného práva uvedeného v čl. 30 ods. 1 v spojení s čl. 93 ods. 2 a čl. 95 ústavy nie je príčinná súvislosť (*mutatis mutandis*, I. ÚS 45/98).

Príčinná súvislosť neexistuje preto, lebo z čl. 95 ústavy - ako už bolo uvedené - nemožno vyvodit' subjektívne právo na vyhlásenie referenda, ale len právo zúčastniť sa už vyhláseného referenda.

Navrhovatelia tvrdia, že prezident je oprávnený v súlade s čl. 95 ústavy len preskúmať, či o referendum požiadalo 350 000 občanov. „Iné oprávnenia Ústava SR vo vzťahu k prezidentovi SR v prípadoch, keď občania SR alebo NR SR požiadajú o vypísanie referenda, nedáva. Z Ústavy SR nevyplýva, že by mal prezident SR oprávnenie skúmať obsah petície a ústavnosť otázok navrhovaných do referenda.“

Jednotlivé články ústavy musia byť aplikované komplexne a v spojitosti s inými súvisiacimi ustanoveniami. Ústava v čl. 100 zakotvuje, že: „Spôsob vykonania referenda ustanoví zákon“, teda povinnosť prezidenta preskúmať predmet petície nevyplýva explicitne z ústavy, ale prostredníctvom ústavného zmocnenia vyplýva zo zákona. Podľa platnej právnej úpravy táto povinnosť je upravená v § 1c ods. 1 zákona č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení zmien a doplnkov. Potvrďuje to aj nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 42/95, podľa ktorého: „Právo prezidenta vyhlásiť podľa čl. 95 ústavy referendum na základe petície občanov je spojené s jeho ústavným právom preskúmať ústavnosť a zákonnosť takejto petície“.

Ústava teda ukladá prezidentovi nielen povinnosť, ale aj zodpovednosť za ústavnosť a zákonnosť vyhlásenia referenda.

Navrhovatelia uvádzajú, že právny poriadok Slovenskej republiky nepozná právny inštitút „odmietnutie vyhlásenia referenda“. V § 1c ods. 2 zákona č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení zmien a doplnkov je výslovne stanovené: „Ak podmienky uvedené v odseku 1 neboli splnené, prezident republiky vyhlásenie referenda odmietne“.

Navrhovatelia tvrdia, že prezident porušil základné práva a slobody petičného výboru podľa čl. 27 ods. 1 ústavy, keď konal nad rámec svojej ústavnej právomoci a rozhodnutie o odmietnutí vyhlásenia referenda oznámil najskôr iným subjektom (predsedom parlamentných politických strán) a až následne petičnému výboru, resp. že vôbec iným osobám než petičnému výboru svoje rozhodnutie oznámil. Navrhovatelia tiež namietajú, že rozhodnutie nemá predpísané náležitosti, chýba odôvodnenie a nebola dodržaná lehota. Na základe toho tvrdia, že prezident zaslal petičnému výboru neúplné rozhodnutie o odmietnutí vyhlásenia referenda, a teda petíciu nevybavil riadne a včas.

Obsah petičného práva v zmysle čl. 27 ústavy spočíva v tom, že každému sa zaručuje nikým nerušený výkon tohto práva za predpokladu, že nie sú prekročené medze určené v čl. 27 ods. 2 a 3 ústavy a pri rešpektovaní čl. 2 ods. 3 ústavy (*mutatis mutandis*, I. ÚS 38/94).

Petičné právo týkajúce sa iniciovania referenda nie je upravené v čl. 27 ústavy, na ktorý sa navrhovatelia odvolávajú, ale v zákone č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení zmien a doplnkov a v zákone č. 85/1990 Zb. o petičnom práve v znení zmien a doplnkov. Z tejto zákonnej úpravy nevyplývajú povinnosti prezidenta (v nadväznosti na prijatú petíciu), ktorých sa navrhovatelia len vo všeobecnej rovine dovolávajú.

Prezident prijal petičné žiadosti 28. 7. 1999. Rozhodnutie o odmietnutí vyhlásiť referendum zo dňa 24. 8. 1999 bolo zástupcom petičného výboru doručené 28. 8. 1999, teda v ústavou stanovenej lehote (čl. 95 ústavy).

Námietka navrhovateľov, že okrem petičného výboru nemali byť informované ďalšie subjekty, nie je opodstatnená. Z povahy veci vyplýva, že petičný výbor si nemôže osobovať právo na výlučnú informáciu o rozhodnutí prezidenta ani na informáciu, ktorá má časovo predchádzať informovaniu verejnosti. Prezidentovi ústava a ani žiadny iný právny predpis neukladá, ako má o svojom rozhodnutí o odmietnutí informovať petičný výbor, signatárov petície, ale aj ostatnú verejnosť. Politický podtext petície je nespochybniteľný a je predurčený samotnou povahou otázok tvoriacich predmet referenda. Pravidelná informovanosť verejnosti vrátane politických strán je v súlade s ústavným právom na informácie a je povinnosťou všetkých subjektov, a teda aj prezidenta, informovať o rozhodujúcich postupoch súvisiacich s vypísaním referenda. Rozhodnutie prezidenta o odmietnutí vypísať referendum sa týka celej spoločnosti, platí erga omnes a nemá charakter inter partes, znamenajúci, že by malo byť adresované len petičnému výboru, okrem iného aj preto, že na vyhlásenie referenda nie je právny nárok konkrétnych subjektov.

Rozhodnutie prezidenta o vyhlásení referenda nemá charakter individuálneho právneho aktu, je všeobecne záväzná a má normatívny charakter. Keďže v prípade rozhodnutia o vyhlásení referenda nejde o individuálny právny akt, nemá mať náležitosti individuálneho právneho aktu, ako je napríklad odôvodnenie rozhodnutia, poučenie o možnosti podať proti nemu opravný prostriedok atď.

Prezident teda zaslal zástupcom petičného výboru úplné rozhodnutie o odmietnutí vyhlásenia referenda, a teda petíciu vybavil riadne a včas.

Na základe uvedeného možno teda konštatovať, že výkonu petičného práva navrhovateľov nezodpovedá ústavná alebo zákonná povinnosť prezidenta republiky vyhlásiť referendum bez ohľadu na splnenie ústavných a zákonných podmienok. Preto medzi označeným odmietnutím prezidenta republiky vyhlásiť referendum a základnými právami, ktorých porušenie namietali navrhovatelia, nie je priama príčinná súvislosť.

Z týchto dôvodov bolo potrebné podnet navrhovateľov po predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietnuť ako zjavne neopodstatnený.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2000